

2022

ТОМ X

**Съвременни технологии в
културно-историческото
наследство**

ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ

НИКОЛАЙ ЛЕССЕЛ - РАЗПИЛЕНИ РЕДОВЕ ОТ ЕДНА БИОГРАФИЯ

доц. д-р София Ангелова, гл. ас. д-р Климент Ангелов
ТУ - София

Резюме: Настоящият доклад представя личността и професионалната дейност на инж. Николай Лессел - малко известна, но светла личност. Благодарение на социални мрежи и генеалогичен софтуер през последното десетилетие разпилените данни за този човек започват да оформят неговата биография. Във второто десетилетие на 20^{-ти} век инж. Лессел се установява в София и доживотно се свързва с България и образованието на младите българи в полето на машинното инженерство. Инж. Лессел е секретар на Съюза на руските инженери в България, основан в София през юни 1921г. По покана на инж. Атанас Енчев преподава в Държавното средно механо-електротехническо училище – София, където завършва и професионалния си път, като междуременно издава своя учебник „Машинни елементи“, който се ползва от студентите в първите години на новооткритата Държавна политехника (днешния Технически университет - София).

Ключови думи: професионална биография, машинно инженерство, генеалогичен софтуер, архиви

Abstract: This paper presents the personality and professional activities of Nikolay Lessel, Eng. - a little-known but bright person. Thanks to social media and genealogy software, over the last decade the scattered data about this man has begun to shape his biography. In the second decade of the 20th century, Eng. Lessel settled in Sofia and tied his life to Bulgaria and the education of young Bulgarians in the field of mechanical engineering. Eng. Lessel is the secretary of the Union of Russian Engineers in Bulgaria, founded in Sofia in June 1921. Invited by Atanas Enchev, Eng., he taught at the State Secondary Mechanical and Electrical Engineering School - Sofia, where he completed his professional career, meanwhile publishing his textbook "Machine Elements", which was used by the students in the first years of the newly opened State Polytechnic (today's Technical University - Sofia).

Keywords: professional biography, mechanical engineering, genealogy software, archives

Съвременните технологии в помощ на културно-историческото наследство

Досега в човешката история не сме разполагали с технологични средства, които да са в състояние да ни дадат бързи и точни отговори на въпроси, отнасящи се до нашия произход, родство и гени. А това са въпроси, които рано или късно започват да вънуват всеки един от нас по един или друг повод. Генеалогията, която допреди време се свързваше основно с проследяване на родовете на знатни фамилии, в днешно време става все по-широко достъпна, като най-характерно в областта остава изследването и поддържането на родословно дърво. През последните десетилетия, както при много други данни, така и при генеалогичните данни, техният брой и степента им на достъпност се увеличи значително с появата на Интернет [4]. Друг пример за напредъка на технологиите в полето на генеалогията е наличието на специалния файлов формат GEDCOM, който може да съдържа информация за събития като раждания, смърт, регистри от преброявания, бракове, корабни записи и др., като основни работни единици са събитията, които се характеризират с точно определено време и точно определено място. Файловете GEDCOM могат също да съдържат атрибути като физическо описание, професия и брой деца; за разлика от събитията, атрибутите не е задължително да бъдат свързани с конкретно време или място [5].

Генеалогичните софтуерни продукти са достатъчно напреднали инструменти, които, освен създаването на родословно дърво, позволяват съхраняването на записи за предците ни в подходящ вид, с конкретни данни за дати, места, и генерирането на връзки между данните за хора и събития и т.н. Основно предимство е възможността

за бързо актуализиране и синхронизиране на информацията между отделни потребители, които формират жива и динамична общност, която съхранява и споделя ценна информация.

Благодарение на социалните мрежи, онлайн общностите, книжни и онлайн архиви [1], както и на генеалогични бази данни, и съответен специализиран софтуер [2, 3] първоначално малко на брой събрани данни очертават все по-ясно лица и фигури. През последното десетилетие това се случи и с разпилените биографични данни за личността на инж. Николай Александрович Лессел, която на този етап представлява скромно семейно културно-историческо наследство.

Редовете на една биография, които започват да се подреждат

На 8 март 1888 г. в тогавашния Санкт Петербург, в семейството на Александър Лессел и Наталия Конюхова, се ражда най-малкото им, седмо по ред дете - момче, което на 19 март същата година е кръстено Николай (фиг. 1). Бащата, Александър Лессел е естонски емигрант, който избира Петербург като най-близък до родината си голям град и поради желанието му, като производител на превозни средства, да развие, и разшири започнатия в Естония бизнес. По-късно по същата причина той напуска Петербург, за да се установи с голямото си семейство в Москва. Александър Лессел насочва най-малкия си син към инженерните науки, за да помага в разрастващата се семейна фабрика за производство на талиги (носещи, ходови части за ж. п. вагони, както и за по-малки превозни средства като каляски и файтони). Младият Николай Лессел изпълнява препоръката на своя баща, постъпва в престижното Висше Московско училище по инженерство, което завършва с отличие, като получава диплома за машинен инженер.

В този период политическата ситуация в Русия започва да се променя драстично; за кратко монархическият модел е сменен с буржоазна демокрация, която не създава в страната здрава основа за нови обществени отношения, а само благоприятни условия за Октомврийската социалистическа революция през 1917 г. Тогава Николай Лессел е на 29 години. Семейната фабрика е национализирана, бащата Александър Лессел, притесняван и обявен за враг, умира още същата година. През следващите няколко години ситуацията се влошава - братята и сестрите на Николай и техните семейства са интернирани. Майката, Наталия Лессел, решава че може да спаси от тази участ поне най-малкия си син, който все още не е обвързан със свое собствено семейство, затова и настоятелно го моли да напусне страната. Така през 1920 г. почти без багаж, само с дипломата и личните си документи в джоба, както и с известно количество банкноти, зашити в подплатата на палтото му, Николай Лессел напуска Русия с кораб от Одеса до Истанбул, а оттам, заедно с други руски емигранти, част от които белогвардейци, се отправя към България.

Инж. Лессел в България

Първият български град, в който той се установява е Пловдив, където скоро след пристигането си обявява своята квалификация и бива назначен за инженер по поддръжка на машините в Захарната фабрика. Той работи там от около година, когато от София пристига директорът на софийското Държавно механо-електротехническо училище инж. Атанас Енчев, с лична покана към инж. Лессел да стане преподавател в ръководеното от него учебно заведение (фиг. 4, 5).

Така през второто десетилетие на 20^{-ти} век инж. Николай Лессел се озовава в София, където създава семейство, където става педагог в едно от престижните тогава училища и където остава до края на живота си, по-точно завинаги, защото гробът му се намира в католическата парцели на Централните софийски гробища.

Пристигайки в София, Николай Лессел не остава самотен, тъй като заварва общество от свои сънародници и братя по съдба, голяма част от които са високообразовани в различни области на знанието – интелектуалци, които удачно се вписват в средите на столичната интелигенция, допринасяйки за развитието на българското образование, наука и култура. И той става част от тях. Благодарение на сближаването му с „белогвардейското общество“ личният му живот също навлиза в благоприятна фаза - в средите на имигрантите той се запознава с Маргарита Травалио, с която създават семейство (фиг. 6).

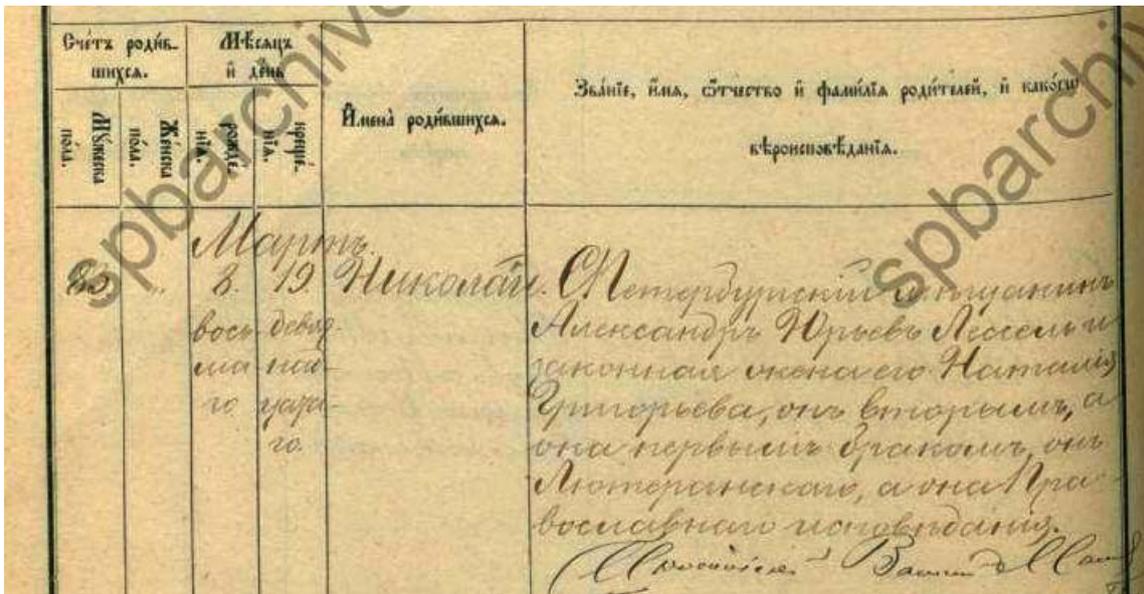
В резултат на компетентността и всеотдайността в работата му като преподавател в Механо-електротехническото училище е ценен от ръководството, а заради справедливостта и педагогическите му качества е харесван и от учениците. Инж. Лессел става секретар на Съюза на руските инженери в България, основан в София през 1921 г. 30-те години на 20-ти век се оказват най-спокойния период от живота му в България. Тогава инж. Н. Лессел се натурализира и получава българско гражданство. След началото на Втората световна война, по време на бомбардировките над София, той не напуска града и поема задължението да участва в стопанисването и охраната на училището. След края на войната инж. Лессел продължава своята преподавателска дейност, дописва и издава първия вариант на своя двутомен учебник „Машинни елементи“. През 1947 г. се появява и второто, редактирано от автора еднотомно издание на същия учебник (фиг. 7). Новата власт не кани инж. Николай Лессел за асистент в новосъздаващата се Политехника и той е пенсиониран. Въпреки това и студенти и преподаватели от Машинния факултет ползват неговия учебник. През 1949 г., едва навършил 61 години, инж. Николай Лессел умира. През 50-те години на 20-ти век в коридорите на Софийския механотехникум, продължител на Механо-електротехническото училище, все още виси портретът на инж. Николай Лессел, а неговите бивши ученици си спомнят с огромно уважение за своя учител по машинни елементи.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Архивы Санкт-Петербурга*, <https://spbarchives.ru>
2. *Генеалогичен онлайн платформа Geni* <https://www.geni.com/>
3. *Генеалогичен онлайн платформа My Heritage* <https://www.myheritage.com>
4. *Запрянова, А., Как да изследваме своя род, Поредица Генеалогия, Издателство Петър Николов, Карлово, 2019, ISBN: 978-619-91334-0-8*
5. *Family Search*, <https://www.familysearch.org/developers/docs/guides/gedcom>

Източници на изображения:

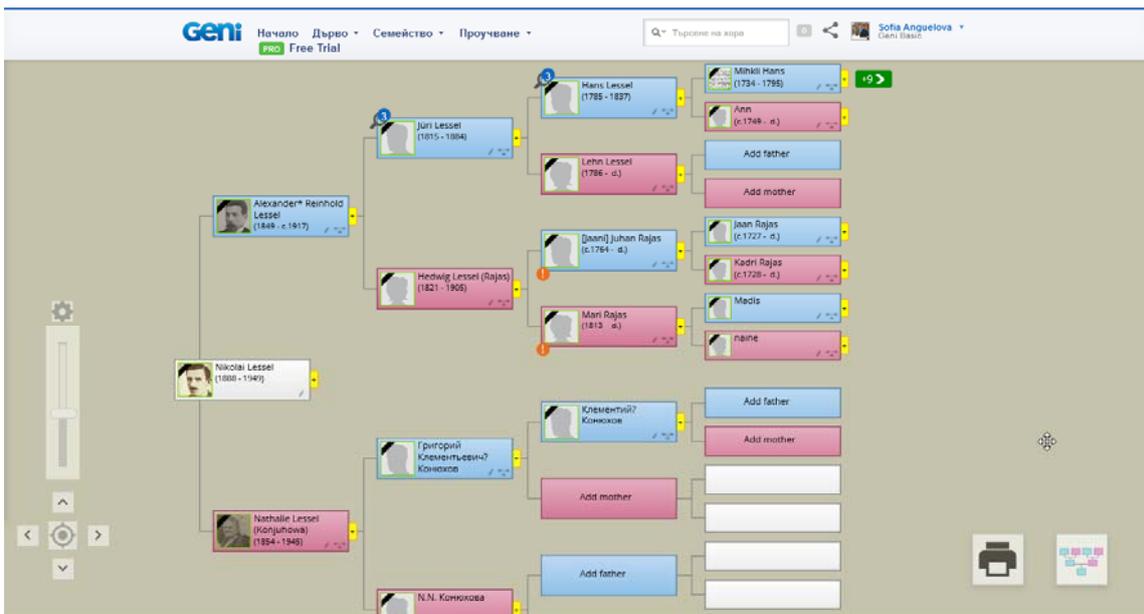
- 1 *Архивы Санкт-Петербурга, Оцифрованные образы документов*, <https://spbarchives.ru>, посетен на 24.10.2022г.
- 2,3 *Генеалогичен онлайн платформа Geni* <https://www.geni.com/>, посетен на 22.10.2022г.
- 4, 5, 6, 7 - *Личен архив на авторите*

Фиг. 1. Църковна метрическа книга, Петербург [1]

Фиг. 2. Движението на Александър Лессел от Естония към Русия [2]

Фиг. 3. Част от родословното дърво на Николай Лессел, генерирано в Geni [2]

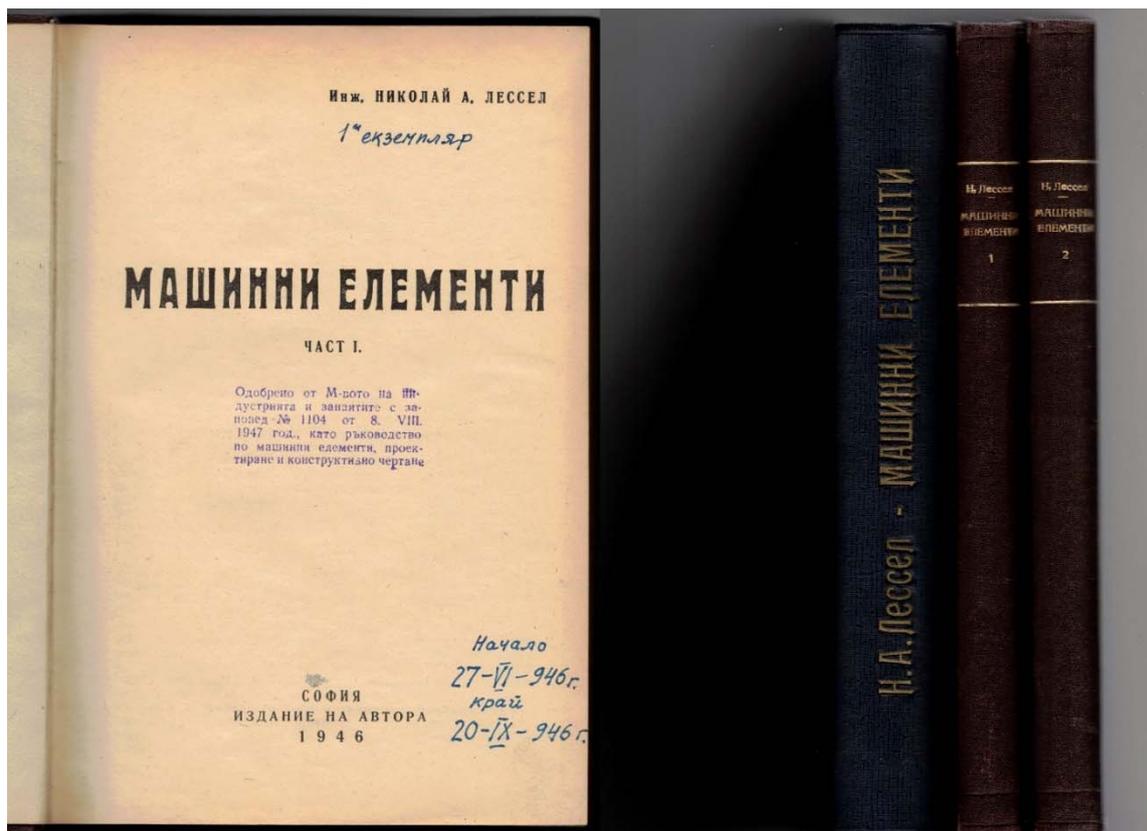
Фиг. 4. Корица и първа страница на Юбилеен сборник на Държавното средно механо-електротехническо училище

Фиг. 5. Страници 21 и 31 от юбилейния сборник с портрети на инж. Ат. Енчев (стр. 21, долу, вдясно) и инж. Н. Лессел (стр. 31, долу, вдясно)

Фиг. 6. Снимки от семейния албум

Фиг. 7. Учебникът на инж. Н. Лессел „Машинни елементи“, издания 1946 и 1947г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	стр.
ПРОЕКТ “ИЗКУСТВО И ЖИЗНЕНА СРЕДА” - 11 ГОДИНИ РЕЗУЛТАТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА , д-р Ралица Гелева, Ръководител Проект „Изкуство и жизнена среда”	3
НЕПОЗНАТИЯ ПРОЦЕС – ИЗГОТВЯНЕ НА ПРОЕКТ ЗА РЕСТАВРАЦИЯ НА ХУДОЖЕСТВЕННИТЕ ЦЕННОСТИ В ЦЪРКВИ – НЕДВИЖИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ /Проект за консервация и реставрация на художествените ценности в църква „Св .Архангел Михаил“, кв. Сеславци/, Аглика Икономова, Веска Каменова, „Център за реставрация на художествени ценности“, София	9
ИНСТРУМЕНТИ ЗА УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА СВЕТОВНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. ОЦЕНКИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ СВЕТОВНОТО НАСЛЕДСТВО. арх. Милена Крачанова, “Център за културно наследство и архитектура“, София	13
ЧУЖД ОПИТ В ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО – СИСТЕМАТА ВЪВ ФРАНЦИЯ И ПОЛША , арх. Яна Топалова, Национален институт за недвижимо културно наследство	21
АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ КОНСТРУКТИВНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ГРОБНИЦА В МОГИЛАТА МАЛТЕПЕ КРАЙ с. МЕЗЕК , доц. д-р инж. Мирослав Тодоров, доц. д-р инж. Петър Христов, УАСГ София	32
BUILDING INFORMATION MODELING (BIM) AS A MANAGEMENT TOOL OF PROCESSES FOR THE CONSERVATION OF REAL CULTURAL HERITAGE , проф. д-р инж. Фантина Рангелова, УАСГ София	41
RISK MANAGEMENT IN THE CONSERVATION OF IMMOVABLE CULTURAL HERITAGE , проф. д-р инж. Фантина Рангелова, УАСГ София	46
ЗА ПРОЕКТИРАНЕТО НА ВИЗУАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ И ИЗГРАЖДАНЕТО НА ГРАФИЧЕН СТАНДАРТ НА ТУ-СОФИЯ, ФИЛИАЛ ПЛОВДИВ , доц. д-р Силвина Илиева, инж. Атанас Стоев, маг. инж. Кристин Озанян, ТУ - София, филиал Пловдив	53
ЗА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ВЪПРОСНИЦИ ПРИ ПЪРВОНАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ПРОУЧВАНЕ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА БРАНД СТРАТЕГИЯ ЗА ТУ-СОФИЯ, ФИЛИАЛ ПЛОВДИВ , маг. инж. Кристин Озанян, ТУ - София, филиал Пловдив	63
КОМБИНИРАН ПОДХОД ЗА ДОКУМЕНТИРАНЕ НА ИНТЕРОРНИ ПРОСТРАНСТВА, СЪЧЕТАВАЩ ПРЕДИМСТВА НА ДВЕ ТЕХНОЛОГИИ – БЛИЗКООБХВАТНА ФОТОГРАМЕТРИЯ И НАЗЕМНО ЛАЗЕРНО СКАНИРАНЕ , гл. ас. д-р инж. Добромир Филипов, гл. ас. д-р инж. Силвия Филипова, УАСГ София	72
СИНЕРГИЧНИЯТ ПРИНЦИП В ДИЗАЙНА , проф. д-р Мария Евтимова, ТУ - София	79
ЕЛЕКТРОСТАТИЧНИ МЕТОДИ ЗА НАНАСЯНЕ НА ПОКРИТИЯ В ИНДУСТРИАЛНИЯ ДИЗАЙН , доц. д-р инж. Радка Ангелова, доц. д-р инж. Мариета Янчева-Попова, ТУ-София	86
ТРАДИЦИЯ И СЪВРЕМИЕ В ПРЕДСТАВЯНЕТО НА СЪДЪРЖАНИЕ И ФОРМА /интерпретация на художествен текст в пластична форма през погледа на изкуството и дизайна/, гл. ас. д-р Емилия Очкова - Димитрова, ТУ - София	91
ПОЛЗВАЕМОСТ – ПРОИЗХОД, РАЗВИТИЕ И СЪВРЕМЕННА КОНЦЕПЦИЯ , гл. ас. д-р Светла Иванова-Василева, ТУ - София	96
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА СЪВРЕМЕННИ СРЕДСТВА И ТЕХНОЛОГИИ ЗА СЪЗДАВАНЕ И КОМУНИКИРАНЕ НА ИНДИВИДУАЛНИ РЕШЕНИЯ ЗА ПЪЛНОЦЕННО ХРАНЕНЕ. ДИЗАЙН И ПОТРЕБИТЕЛСКО ПРЕЖИВЯВАНЕ , докт. инж. Мила Корсакова ТУ - София	103
ДЕКОРАТИВНИ ПРАХОВИ ПОКРИТИЯ В ИНДУСТРИАЛНИЯ ДИЗАЙН , доц. д-р инж. Радка Ангелова, доц. д-р инж. Мариета Янчева-Попова, ТУ - София	112

СЪВРЕМЕННИ АКЕСОАРИ, ВДЪХНОВЕНИ ОТ ДЕКОРАЦИИТЕ В БЪЛГАРСКИЯ ТРАДИЦИОНЕН КОСТЮМ , докт. инж. Галина Стефанова, доц. д-р инж. Зоя Цонева, ТУ - Варна	119
МЯСТОТО НА NFT В СВЕТА НА ИЗКУСТВОТО , гл. ас д-р Ивелина Даулова, ТУ - София	126
АСПЕКТИ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ИНДИЙСКОТО КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО В ДИГИТАЛНИТЕ И СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ ЧРЕЗ МЕМОВЕ , Милена Тодорова , завеждащ редакция „Хуманитарни и обществени науки“ на НЦ „Българска енциклопедия“ при БАН	135
„ИЗВАДЕНИ ОТ КОНТЕКСТА“. СУБЕКТИВЕН ПРОЧИТ НА КЕРАМИЧНИ АРХИТЕКТУРНИ ДЕТАЙЛИ. , д-р Ралица Гелева, Ръководител на Проект „Изкуство и жизнена среда“	146
КЕРАМИЧНИ ПРЕДМЕТИ И ХУДОЖЕСТВЕНИТЕ ИМ ИНТЕРПРЕТАЦИИ – ВИРТУАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАУЧЕН АНАЛИЗ. , д-р Ралица Гелева-Цветкова , Българска енциклопедия”, Научноинформационен център – БАН	154
ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ, МУЗЕИ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО , инж. Петър Атанасов, РИМ Варна	161
ВАРНЕНСКИЯТ УЧЕБЕН МУЗЕЙ – ТРАДИЦИЯ И БЪДЕЩЕ , Наталия Енева, РИМ Варна	166
РИМСКИТЕ МОСТОВЕ НАД РЕКА ДУНАВ , инж. Иван Попов, Варна	174
ЗАНАЯТИТЕ – МОСТ МЕЖДУ МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ , доц. д-р инж. Боряна Георгиева, ТУ - София	182
НИКОЛАЙ ЛЕССЕЛ - РАЗПИЛЕНИ РЕДОВЕ ОТ ЕДНА БИОГРАФИЯ , доц. д-р София Ангелова, гл. ас. д-р Климент Ангелов, ТУ - София	189
ПРОУЧВАНЕ НА 26 СКУЛПТУРИ ДЕЛО НА МИХАЙЛО ПАРАШЧУК, СЪХРАНЯВАНИ ВЪВ ФОНДА НА СЛИВЕНСКА ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ „ДИМИТЪР ДОБРОВИЧ“ , арх. Юлия Красовска, “Krasovska Art School” Бургас	195
ДИГИТАЛНО ОБУЧЕНИЕ ПОСРЕДСТВОМ CAD СИСТЕМИ , доц. д-р Мариета Янчева-Попова, гл. ас. д-р Десислава Колева, доц. д-р Васил Пенчев, ТУ - София	202
УЧЕБНИЦИТЕ, КАТО ЛЮБИМИ КНИГИ ИЛИ, НЕПРИЯТНО ЗАДЪЛЖЕНИЕ. /влиянието на оформлението и съдържанието на съвременните учебници върху пълноценното обучение на младите хора/, гл. ас. д-р Здравка Брайкова - Николова, ТУ - София	207
ШРИФТ И КАЛИГРАФИЯ – РЕДНО ЛИ Е ДА СЕ ПРЕПОДАВАТ ЗАЕДНО В ЕДНА ДИСЦИПЛИНА? , ас. Йоана Кютинска, ТУ - София	212
ИЗ ИСТОРИЯТА НА ПЕДАГОГИКАТА – ОТ ЗАРАЖДАНЕТО НА ПРОСВЕТНОТО ДЕЛО В БЪЛГАРИЯ ДО ИДЕИТЕ НА НОВАТА ПЕДАГОГИКА В ЕВРОПА , доц. д-р Ивайло Пеев, ТУ - София	215
ЧОВЕШКИЯ ФАКТОР В ИНДУСТРИЯ 4.0. РАННО ОБРАЗОВАНИЕ НА ПОКОЛЕНИЕ АЛФА. РОЛЯ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ДИЗАЙНА , докт. Анастасия Салабашева, ТУ - София	226
<i>Постерна секция</i>	
ТВОРЧЕСКИ ПОДХОД В ЧЕТИРИ СЪПЪККИ, ЗА НАЧИНАЕЩИ И ПРОФЕСИОНАЛИСТИ , гл. ас. д-р Михаела Гаджева, ТУ - София	233
УТИЛИТАРНОСТ И АСПЕКТИ В ПРОМЕНИТЕ НА БИБЛИОТЕКАТА КАТО МЕБЕЛ И ПОСЛЕДСТВИЯТА, ПОСЛЕДВАЛИ ОТ ТОВА В ЖИЗНЕНАТА СРЕДА НА СЪВРЕМЕННИЯ ДОМ , гл. ас д-р Теодора Пешева, ТУ - София	242
ПЪТЕШЕСТВИЯ: СИЛАТА НА ВИЗУАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ ЗА БЪРЗ ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯТА В НЕПОЗНАТА СРЕДА , докт. Анастасия Салабашева, ТУ - София	246

Сборник с доклади

от X-та Научна конференция с международно участие

„Съвременни технологии в културно-историческото наследство“ - 2022

Редактор: Милка Иванова

Поръчка № 26

Формат: 60/80/16

ISSN : 2367 - 6523

Издателство и печат - Технически университет София,

Гр. София, бул. Климент Охридски № 8, тел. 02/9652226